

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Ингушетия

ГБОУ "СОШ № 3 с.п. Экажево"

РАССМОТРЕНО

**Руководитель МО
начальных классов**

Костоева М.М.
Протокол № 1
от 11. 08. 2023 г

СОГЛАСОВАНО

**Заместитель директора
по УВР НОО**

Гадиева П.И
Протокол № 1
от 12. 08. 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

А.А. Джандарова
Приказ № 131
от 14. 08. 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная литература»

для обучающихся 1 класса

с.п. Экажево 2023

1 класе дешар хъехара балха программа

Д1акхетора каьхат.

Программа оттаяьй ФГОСа компоненташца ювзаяь, г1алг1ай мотт хъехара Г1алг1ай республика дешара министерство хетаяьча хьокхама программа хъежжа 1 класса г1алг1ай мотт хъехара долча дешара книжках. Книжка чулоацам оттабаьраш: К.А.Гагиев, Н.Д.Котиева, Оздоев, А.О. Мальсагов. Арахийцад книжка тоа а даь кхозлаг1а 2009 шера «Сердало» яхача издательство-205 оаг1ув.

Юхьанцарча классашка дешара уроках хъегах болча хъехархошта хьалхашка докхий а бехктохкаме а декхарац латт: дешархой шаьра, нийса, кхетадеш, кьоададеш деша 1омабар; дешара книжкаш т1арча произведений чулоацам бовзийтар а цар кертера уйла йовзийтар а.

Эрсий йоазонхой произведенеш юкьеяхьара ма1ан да г1алг1ай эрсии литература в1аши ювзаяра, метта к1оаргалонаш, хозал тахкар, шинна метта безам т1абахийтар, сага кхетаме мел лоарх1аме да цу литература чулоацамо хъехар берашта д1ахайтар.

Программа лерх1ам ба:

- дешархой 1омабе шаьра, кхетам болаш, оаз тоаеш тайп-тайпара тексташ еша;
- дешара безам т1абахийтар, ч1оаг1бар, книжка дезадалийтар, из харжа а шоаш деша а хар;
- художественни х1ама довзара безам кхебар, произведенеш ешаш дешархоша шоашта хетар дувцар, хьагойтар, оазаца а дешашца а сурташ дехкар;
- доттаг1алах, дикалах, эзделах, бакьдарах кхетам шербар, г1алг1ай литература езаялийтар, цун чулоацамца дешархой дика оамалаш кхеяр.

Дешара ларда сурт-сибат.

- Ладувг1а хар, шийга дувцар нийса кхетадар, хаттарашта жоп дала хар, текста чулоацам арг1-арг1аг1а хургболаш д1анийсбе хар.
- Сабаре, дешдоакьошца дешарца шаьра, кхетаме дешара д1ат1авалар, нийса, б1арчча дешашца, ч1оаг1а деша хар. Т1ехь-т1ехьаг1а сихлуш деша хар.

Литература хара пропедевтика.

- Тайп-тайпара уйлаш йола предложенеш текст йоацалга а, текст сенах оал а хар. Текста чулоацам а кертера уйла а дешархочоа шийна хьаала хар.
- Текста чулоацам хьабувцар, дешалехьа сюжета чу хетаргахьа дувцаргдар е хургдар хьаала хар.
- Дешархошта хъехархочун новкьоосталца ха деза текста юкьера синонимаш, антонимаш, эпитеташ хьалеха.

Байта а проза а чулоацам в1аши биста, тайп-тайпара жанраш йовза.

Дешархой кхоллама болх.

- Йовхьамех дешар, хьхьокхар, багах а дешашца а сурт дилар, тоае езаца текстаца тайп-тайпара болх бе хар, шера ханашка хъежжа, 1алама хьал довзаш хила.

1класса дешархочун ховш хила дезачун ларда эшамаш.

Дешар.

Уйла т1айохийташ, нийса, б1арчча дешашца дешара т1авалар. **1 ахшера** ч1оаг1ача оазаца ца йовза текст ешаш 40-50 дош а кхы а дукхаг1а а деша.

2 ахшера дешар кхетадеш, нийса, оаз а тоаеш, б1арчча дешашца, эша сихал а ч1оаг1ал а йолаш ца йовза текст ешар 55-60 дош, кхы а дукхаг1а дешар.

Дешархошта ха деза:

- дешачун тиллача ц1ера уйла е, цун чулоацамцара бувзамах, кертера уйла, цун к1айлаг1а дола ма1ан малаг1а да, шоай ц1и тилла;
- произведене ц1ерага а сурташка а хьежжа дувцаргдар фуд хар;
- кертера дешаш х1алеха, хьехархочун хаттарашта жоп дала ха;
- жоп ч1оаг1деш чулоацам чура эша предложенеш х1алехар;
- шоаш текста доаг1а хаттараш оттаде;
- текст доак1ошта ек1а, шоаш цу доак1ошта ц1и тилла;
- текста кертера уйла х1аала, из текста ц1ераца ювзае;
- произведенешка бувцача турпалхоех шоашта хетар дувцар, дийшачох шоашта хетар х1аалар, кортрбар;
- чулоацам нийса а дукха х1ама юк1е ца дуташ а х1адувца;
- текста дешаш а предложенеш а юк1ейоалаеш хоржаш деша;
- байташ а з1амига дак1ылгаш а дагах1а 1омаде, эшача тайпара сиха, оаз тоаеш, ч1оаг1а, текстага хьежжа;
- тайп-тайпара литературни жанраш шоайла к1оастае ха (дувцар, фаьлг, байт, к1оанолг, шира дувцар, ховли-довзали, кица, дагардерг, илии, кх. д1. а).

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара т1адуллар оттаде, урока лерх1амга хьежжа. Деша дешара лерх1амашка хьежжа.
- Массанеца цх1ана урока план оттае ха, произведени чулоацам х1абувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.
- З1амигаца тоабаца е шинне цх1ана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а х1ак1оастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар д1аяздар, лакхача говзала т1акхувш хилар х1ахьокхар.
- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший ло1амаг1а х1аалар, урока карах ца доалача х1ама теркам бар, из тоадара болх бе лерх1ам дагалацар.

Познавателни УУД.

- Текста тохам бе ха, хъехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша къайла маган ха, из таха.
- Произведенеш шоайла йиста, влашкаоттае, юкъарадар а тарадоацар а хъаоалаш.
- Дийшачун дакъа диста мукъама е или дакъаца, е суртаца, е кицаца.
- Произведени турпалхочо дечун бахъан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагла масалаш доаладе, даържа дувзаденна къамаъл де.
- Глалглай фаьлгаш кхоллара лерхлам ха, цар лу пайда, цар лерхлам ха.
- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературнии илман кхетам балара тексташи санна.
- Кхоллама навикаш хъахьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни тладуллараш кхоачашдеш.
- Дешашдар кхетаде, дийшар лоаца таблица чу а схема чу а длаязде ха.

Коммуникативни УУД.

- Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалог, тоабах болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар чоагладеш, кхычарца къамаъл де хар.
- Темага хъежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувгла ха, къовсама юкъе дакъа лаца.
- Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эздешашца къамаъл де.
- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.
- Барт бара кийча хилар хъахьокхар, къовсам, дов е цатоам длабаккхара тайп-тайпара вариаци йоалае ха.
- Боккхийчарца къамаъл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедешеш дешаш кердадар, пайдабар леа.
- Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хъежжа, слайдашка хъежжа темах лаьца лоаца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера беама керттера хьал хар (барт хилар, сий дар, беама, къахетама, влaши новкъостал деш хилар)
- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаглача этносаца лоархлаш ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаъл дар.

- Кхыйола культураш а, къамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина таракхетараш хьаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

-Юкъа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой в1аш къовсам балара бахьанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хьахьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъяр.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаш хилар хьахьокхар, шийна эггара ч1оаг1аг1а безачар ц1ераш яха хар, безара бахьан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокьонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкьера.

- Сага новкъостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даьчох жоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доаладаь дешаш хьалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай къамаьла юкьедоаладар.

-Эзделаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоахка оамалаш хьаювцаха, г1улакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яздеб а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокьонаш ховш хила. К1аьдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокьонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

Календарни тематически план дешарах (АБАТ) 1 класс (к1ира 1 с.).

Урока №	Урока тема	сахъ-таш	ха		Ц1.болх
1	Вай даъй-мохк. Гуйрен беркат. Хаъсий беш.	1			
2	Коа леладу оалхазараш. Коа т1ара хъайбаш. Хъуна оакхарий.	1			
3	Нах д1а-хъа уха г1ирсаш. Ишколера буфет. Дешархочун 1уйре. Тха класс.	1			
4	Алапаш А, а, М, м.	1			
5	Алапаш У, у, Р, р.	1			
6	Алапаш Ш, ш, И, и.	1			
7	Алапаш Н, н, С, с.	1			
8	Алапаш Л, л, О, о.	1			
9	Алапаш Д, д, Х, х .	1			
10	Алапаш З, з, К, к.	1			
11	Алапаш Е, е.	1			
12	Алапаш В, в, Б, б.	1			
13	Алапаш Т, т, Я, я.	1			
14	Алапаш Г, г, Й, й.	1			
15	Алапаш Ц, ц, Ч, ч.	1			
16	Алапаш 1, 1, Г1, г1 .	1			
17	Алапаш П, п, Кх, кх .	1			

18	Алапаш Ж, ж, ж1, б1, з1, в1, д1 .	1			
19	Алап к1аьда хьарак (ь) . Алапаш Аь, аь .	1			
20	Алапаш Хь, хь, Ю, ю .	1			
21	Алапаш Ф, ф, Э, э .	1			
22	Алап ч1оаг1а хьарак (ъ) . Алапаш Къ, къ .	1			
23	Алапаш К1, к1 .	1			
24	Алапаш Т1, т1 , П1, п1 .	1			
25	Алапаш Ч1, ч1, Х1, х1 .	1			
26	Алапаш Ц1, ц1, Яь, яь .	1			
27	Алапаш ы, Ё ё .	1			
28	Алапаш Щ, щ .	1			
29,30	Шолха алапаш .	2			
31-32	1омадаър ч1оаг1дар. Дешаш а предложенеш а ешар.	2			

